

По-третє, поступове зниження кількості досліджуваних злочинів, яке спостерігається на протязі 2005-2011 р., маючи беззаперечне позитивне значення, тим не менш супроводжується стабільно високим рівнем тяжких та особливо тяжких злочинів (34-38%), що свідчить про відсутність структурних змін у наркозлочинності, незважаючи на зусилля правоохоронних органів.

По-четверте, аналізуючи показники діяльності ОВС щодо виявлення наркозлочинів, обов'язково слід враховувати надзвичайно високий рівень латентності, що притаманний цьому виду злочинності. Реалізація заходів щодо скорочення латентності злочинності у сфері незаконного обігу наркотиків обов'язково сприятиме підвищенню достовірності, об'єктивності, повноти й надійності даних, що використовуються при аналізі та оцінці результативності. Вважаємо, що врахування цього положення дозволить реально оцінити стан наркозлочинності в нашій державі і адекватно враховувати її тенденції у майбутньому.

УДК 343.37(477):343.123

О.Б.Полторацький

**ВИЯВЛЕННЯ ОЗНАК ЛЕГАЛІЗАЦІЇ
(ВІДМИВАННЯ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ
ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, У ХОДІ ПЕРЕВІРКИ
ПЕРВИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ
ПОРУШЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ СПРАВИ**

В статті здійснений аналіз ознак легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, які є підставами та необхідними і достатніми умовами до порушення кримінальної справи за ст. 209 КК України. Розглянуті основні підходи, досліджені вітчизняними і зарубіжними правознавцями, проаналізовані існуючі відомчі та інші нормативно-правові акти України.

Ключові слова: *кримінальний закон, легалізація, предикатний злочин, безпосередній об'єкт, родовий об'єкт, предмет злочину, об'єктивна сторона, кваліфікація, правова оцінка.*

В статье осуществлен анализ признаков легализации (отмывания) доходов, полученных преступным путем, которые являются основаниями, а также необходимыми и достаточными условиями для возбуждения уголовного дела по ст. 209 УК Украины. Рассмотрены основные подходы, исследованные отечественными и зарубежными правоведом, проанализированы существующие ведомственные и другие нормативно-правовые акты Украины.

Ключевые слова: *уголовный закон, легализация, предикатное преступление, непосредственный объект, родовый объект, предмет преступления, объективная сторона, квалификация, правовая оценка.*

The analysis of signs of legalization (washings) of profits, got criminal a way is carried out in the article, which are grounds, and also necessary and sufficient terms for laying an action on an item 209 UK of Ukraine. Basic approaches, probed domestic and foreign legists, are considered, an existent department is analyzed and other legal acts of Ukraine.

Key words: *criminal law, legalization, predicate crime, direct object, article of crime, objective side, qualification, legal estimation.*

Постановка проблеми

Як свідчить практика, виявлення ознак легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, викликає досить суттєві труднощі в співробітників правоохоронних органів, які в більшості пов'язані з відсутністю системних і глибоких познань в області кримінального права, кримінального процесу та других юридичних дисциплін, що призводить до не зовсім кваліфікованого аналізу первічних матеріалів. Через це трапляються непоодинокі випадки зволікання з прийняттям відповідних рішень та вжиттям заходів з метою попередження, розкриття і припинення злочинів. Мають місце факти коли через недосконалість перевірки первічної інформації порушені кримінальні справи закривалися за відсутністю складу злочину. Такі помилки можуть призвести до порушення законності, необґрунтованого обмеження прав і свобод особи.

Аналіз досліджень і публікацій

У вітчизняній та зарубіжній юридичній літературі питанням виявлення ознак легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та особливостей порушення кримінальної справи присвячені роботи Журавля В.А., Задорожного О.С., Коновалова В.О., Кудрявцева В.Н., Лисенка В.В., Мельника М.І., Танасевича В.Г., Хавронюка М.І., Шепітька В.Ю. Крім цього окремі аспекти зазначеної тематики зустрічаються у відомчих нормативно-правових актах правоохоронних органів та їм присвячені докторські і кандидатські дисертації в Україні та Росії, що вказує на надзвичайну актуальність досліджуваної теми.

Мета статті

Метою статті є аналіз ознак легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, які є необхідними і достатніми умовами до порушення кримінальної справи за ст. 209 КК України.

Проблеми перевірки первічної інформації та початкової стадії досудового провадження у справах з ознаками легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, вирішують з використанням досягнень теорії оперативно-розшукової діяльності, криміналістики, кримінального права та кримінального процесу. Цей комплексний підхід має важливе методологічне значення та широко представлений у наукових дослідженнях і спеціальній літературі [1].

Виявлення злочинів – процес, під час якого приховані (латентні) злочинні діяння стають відомими правоохоронним органам, і з цього моменту виникає законний обов'язок розглянути матеріали про наявність ознак злочину, розкрити та розслідувати його [2, с. 47-63].

Дані офіційної статистичної звітності свідчать про досить низьку ефективність застосування ст. 209 КК України. Це підтверджують і результати проведеного нами аналізу статистичної інформації. Протягом 2006 - 2009 рр. Держфінмоніторингом України одержано 2475 тис. повідомлень про сумнівні фінансові операції, з яких для активної роботи відібрано 447 тис. (близько 18%). Правоохоронним органам передано 949 узагальнених і 635 додаткових матеріалів за підозрою у відмиванні коштів. Загальна можлива сума легалізації – 108,3 млрд грн. За результатами розгляду 357 матеріалів порушено 325 кримінальних справ (37,6% від кількості переданих), з яких направлено до суду – 20 (6,2% від числа порушених справ). І лише за трьома кримінальними справами винесено обвинувальний вирок (0,9% від числа порушених справ).

Слідчі та оперативні працівники підтверджують, що порушені кримінальні справи по предикатних злочинах зазвичай закривають на стадії досудового слідства (44 і 49%) або направляють до суду, проте вони не мають судової перспективи (38 і 47%). Схожі дані наводять й інші дослідники [3, с. 82].

Як показала практика, основними чинниками, що ускладнюють процес розслідування фактів легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, є (у порядку значущості):

- недосконалість чинного кримінального законодавства;
- неналежний рівень взаємодії правоохоронних органів та обміну інформацією;
- корупційні вияви та протидія зацікавлених осіб;
- потреба одночасного доказування факту вчинення предикатного злочину;
- застосування злочинцями складних схем відмивання.

Обов'язковою передумовою порушення кримінальної справи за ст. 209 КК України є встановлення конкретного факту вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, за яке КК України передбачено покарання у виді позбавлення волі (за винятком діянь, передбачених ст. 207, 212 і 212-1 КК України), або діяння, вчинене за межами України, якщо воно визначається суспільно небезпечним протиправним діянням, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, за кримінальним законом держави, де воно було вчинене, і є злочином за Кримінальним кодексом України та внаслідок вчинення якого незаконно одержані доходи.

При цьому, найбільш розповсюдженими предикатними злочинами, які приносять доходи, що в подальшому легалізуються, є:

- незаконна господарська і підприємницька діяльність (82%);
- нецільове використання бюджетних коштів (53%);
- незаконне відшкодування ПДВ з державного бюджету (42%);
- незаконний обіг підакцизних товарів (36%);
- службові розкрадання (25%);

Своєрідність вихідного етапу розслідування легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, полягає в тому, що порушити кримінальну справу за ст. 209 КК України можна лише за наявності достатніх фактичних даних, які вказують на високий ступінь ймовірності злочинного походження тих доходів, котрі виступають предметом відмивання, тобто лише після винесення постанови про порушення кримінальної справи за предикатним злочином [4, с. 65].

Ознаки легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, зазвичай виявляються при розслідуванні кримінальної справи про предикатний злочин або під час проведення оперативно-розшукових заходів відповідними оперативними підрозділами правоохоронних органів з перевірки інформації про сам предикатний злочин чи із забезпечення його розслідування, а також заяв, повідомлень громадян чи засобів масової інформації та повідомлень Держфінмоніторингу України про фінансові операції, які можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) злочинних доходів.

Узагальнення й аналіз слідчої практики свідчить, що найчастіше кримінальну справу за ознаками легалізації може бути порушено на підставі:

- інформації, що надійшла з Держфінмоніторингу та від інших суб'єктів державного фінансового моніторингу;
- інформації, що ініціативно надійшла від суб'єктів первинного фінансового моніторингу;
- інформації, що отримана оперативно-розшуковим шляхом;
- доказів, зібраних під час розслідування інших (предикатних) злочинів;
- заяв та повідомлень громадян і засобів масової інформації.

У більшості випадків інформація про злочин перевіряється органами дізнання із застосуванням процесуальних (ст. 97 КПК України) й оперативно-розшукових заходів. Водночас перед уповноваженими органами постає подвійне завдання: отримати не лише достатні фактичні дані щодо ознак легалізації, а й, передусім, підтвердити факт того, що дії з легалізації здійснено з коштами чи майном, які отримані саме унаслідок вчинення злочину, що відповідає умовам, встановленим приміткою до ст. 209 КК України. Ці завдання під час дослідної перевірки вирішуються одночасно, що надає можливість одночасно порушити кримінальні справи за ознаками предикатного злочину та легалізації [1, с. 249].

Необхідною умовою виявлення факту легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, є своєчасний аналіз під час документування й попередньої перевірки ознак підготовки та вчинення злочинів. Зв'язок способу вчинення предикатного злочину та відповідної типології легалізації (відмивання) доходів визначає закономірності, що мають значення для правильного висунення слідчих версій щодо характеру події, про яку "сигналізують" ці ознаки, а також визначення напрямку розслідування.

З метою проведення якісного документування обставин злочину, передбаченого ст. 209 КК України, після отримання інформації про легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, оперативним підрозділом відповідного правоохоронного органу необхідно провести такі заходи:

- отримати з податкової інспекції інформацію, що стосується діяльності конкретної юридичної чи фізичної особи та сплати ними необхідних податків;
- з дозволу відповідного суду, в порядку, встановленому діючим законодавством України, провести комплекс оперативно-технічних заходів для отримання фактичних даних про обставини вчинення

незаконних (злочинних) дій, які можуть бути використані як докази у кримінальній справі;

- призначити і провести комплексну перевірку фінансово-господарської діяльності підприємства, перевірку дотримання вимог податкового законодавства при проведенні сумнівних операцій (під час перевірки забезпечити виявлення представникам контролюючих чи податкових органів усіх суб'єктів підприємницької діяльності, з якими дане підприємство підтримувало договірні господарські стосунки (контрагентів), провести на них зустрічні перевірки з метою виявлення безтоварних угод купівлі-продажу, фіктивних угод про надання послуг або виконання робіт);

- з банківської установи, у якій відкрито рахунки підприємства, що перевіряється, витребувати дані про рух грошових коштів по рахунках за конкретний період, а також копії укладених підприємством і наданих банку правочинів, на підставі яких перераховувалися кошти;

- шляхом отримання пояснень у причетних осіб та витребування копій необхідних документів отримати додаткове підтвердження безтоварного характеру здійснюваних правочинів та встановити всі обставини вчинення злочину;

- витребувати аналогічні вищезазначеним дані стосовно суб'єктів підприємницької діяльності – контрагентів цього підприємства за виявленими фіктивними угодами; якщо це іноземні підприємства – витребувати інформацію про них з українського відділення Інтерполу;

- отримати пояснення від інших осіб, яким може бути щось відомо про ті чи інші обставини вчинення злочину, у тому числі від знайомих, сусідів, тощо;

- направити запити до бюро технічної інвентаризації щодо майна, яке перебуває у власності осіб, підозрюваних у легалізації злочинних доходів;

- направити запити до інформаційних центрів МВС України щодо попередньої судимості особи, а також витребувати інші документи і матеріали, які характеризують особу, зокрема, перевірити можливість її причетності до діяльності відомих злочинних груп або організацій;

- звернутися із запитом до Державної податкової адміністрації України з метою звернення інформації або отримання додаткової інформації з Банку даних про сумнівні фінансові операції;

- під час витребування або вилучення відповідної інформації і документів у підприємств або фізичних осіб, які належать до суб'єктів первинного фінансового моніторингу, звертати увагу на дотримання цими особами вимог законодавства щодо запобігання легалізації злочинних доходів.

Процесуальні й тактичні особливості проведення попередньої перевірки у справах про легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, визначають такі чинники:

- специфіка завдань перевірки, обмеженість законодавчих засобів і термінів її проведення;
- джерела надходження інформації (оперативні підрозділи, суб'єкти первинного фінансового моніторингу тощо);
- галузева приналежність суб'єкта перевірки (МВС України, Служба безпеки України, податкова міліція, органи прокуратури);
- характеристика предикатного злочину та способу (типології) легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.

На момент прийняття рішення щодо порушення кримінальної справи в порядку ст. 94 КПК України можливі такі ситуації [5, с. 377-379]:

- виявлено злочин, унаслідок якого одержано злочинні доходи і за чинним законодавством його віднесено до розряду предикатних, тобто передбачено покарання у виді позбавлення волі, а в подальших діях злочинця (злочинців) є об'єктивні ознаки ст. 209 КК України;
- виявлено злочин, унаслідок якого одержано злочинні доходи і в подальших діях злочинця (злочинців) є ознаки об'єктивної сторони легалізації, але за чинним законодавством цей злочин виключено з числа предикатних;
- виявлено злочин, який хоча формально і віднесено до розряду предикатних, але який, водночас, не призвів до безпосереднього одержання злочинних доходів;
- виявлено декілька злочинів, один з яких хоча формально і віднесено до розряду предикатних, але внаслідок його вчинення безпосередньо злочинні доходи не отримано, водночас інший злочин хоча і виключено з числа предикатних, але саме він призвів до безпосереднього отримання доходів злочинного походження;
- виявлено ознаки здійснення сумнівних фінансових операцій, укладання правочинів, які можуть свідчити про вчинення легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, але відомості щодо предикатного злочину відсутні.

Перша ситуація свідчить, що необхідними і достатніми умовами до порушення кримінальної справи за ст. 209 КК України є наявність в матеріалах дослідчої перевірки об'єктивних ознак легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, тобто об'єкта та об'єктивної сторони зазначеного складу злочину.

Родовим об'єктом злочину, передбаченого ст. 209 КК України, є установлений міжнародно-правовими зобов'язаннями, а також нормативно-правовими актами України (передусім, законами України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом", "Про банки і банківську діяльність", "Про платіжні системи та переказ грошей в Україні" тощо) порядок обігу грошових коштів і майна в національній економічній системі України [6, с. 305].

Безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст. 209 КК України, є суспільні відносини, на які посягає злочинець при легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом. Тобто це – певний порядок, встановлений з метою протидії використанню коштів, одержаних унаслідок вчинення злочинів [7, с. 81 – 82]. Наведене визначення впливає з диспозиції ч. 1 ст. 209 КК України. Обмежувати основний безпосередній об'єкт злочину лише порядком здійснення господарської діяльності, мабуть, буде неправильно, оскільки це повністю не враховувало б його сутність. Угоди стосовно доходів, одержаних злочинним шляхом, можуть здійснюватись і поза господарською сферою. Продаж майна, здобутого злочинним шляхом, іншій особі не в усіх випадках розглядається як господарська діяльність, для якої характерним є створення нового суспільного продукту. Водночас побутові угоди з майном, здобутим злочинним шляхом, також можуть утворювати склад злочину, передбачений ст. 209 КК України.

Додатковими безпосередніми об'єктами злочину, передбаченого ст. 209 КК України, можуть виступати інтереси правосуддя, нормальне функціонування фінансово-кредитної системи, відносини власності тощо [8, с. 547]. Адже унаслідок легалізації злочинці приховують свої доходи, маскують справжні джерела їх походження, що значно ускладнює процес розкриття і розслідування злочинів.

Від об'єкта злочину необхідно відрізнити предмет злочину, проте ці інститути завжди перебувають між собою в діалектичному зв'язку. У статті 209 КК України предмет злочину визначається як кошти та інше майно, одержане внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню)

доходів. Формулювання (словосполучення) "кошти або інше майно" означає, що законодавець розглядає кошти як різновид майна. Цей підхід ґрунтується на розумінні поняття "майно" в цивільному законодавстві. Згідно зі ст. 177 Цивільного кодексу (ЦК) України, об'єктами цивільних прав є речі, у тому числі гроші та цінні папери, інше майно, майнові права, результати робіт, послуги, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, а також інші матеріальні і нематеріальні блага, тобто ЦК України визначає речі, гроші та цінні папери як різновиди майна, а гроші та цінні папери – як різновид речей.

Таким чином, предметом злочину, передбаченого ч. 1 ст. 209 КК, може бути будь-яке майно (будь-які речі: рухомі і нерухомі; подільні та неподільні; визначені індивідуальними або родовими ознаками; споживні та неспоживні; головні і приналежні; складні; продукція, плоди та доходи; гроші (грошові кошти) та цінні папери й будь-яке інше майно), яке одержано унаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало вчиненню злочину, передбаченого ст. 209 КК України, яке має ознаки предикатного діяння, визначені в п. 1 примітки до ст. 209 КК України.

Обов'язковою властивістю майна, яке може бути предметом злочину, передбаченого ст. 209 КК України, – воно має бути одержано внаслідок суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів – предикатного діяння, вимоги до якого зазначені у п. 1 примітки до ст. 209 КК України. При цьому джерело походження злочинних доходів, а також відображення зв'язку-легалізації (відмивання) з предикатним злочином, унаслідок якого були безпосередньо одержані злочинні доходи, що легалізуються, є обов'язковою ознакою об'єктивної сторони, важливою з точки зору кваліфікації.

Об'єктивна сторона – це зовнішній, видимий бік злочину, що підлягає безпосередньому сприйняттю, доступна для відтворення під час розслідування і судового розгляду справи. Встановлення ознак об'єктивної сторони дає змогу підтвердити наявність складу злочину в діях осіб, правильно кваліфікувати вчинене. Саме ознаки об'єктивної сторони найбільш повно відображені в диспозиціях статей кримінального закону [9, с. 7-12]. Тож дослідженню об'єктивної сторони легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, повинна бути приділена пильна увага, оскільки це питання має важливе практичне значення.

Об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 209 КК України, може виявлятися в одній з чотирьох форм, вказаних альтернативно:

- вчинення фінансової операції з коштами або іншим майном, одержаними внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів;
- вчинення правочину з такими коштами та майном;
- вчинення дій, спрямованих на приховування чи маскуванню незаконного походження таких коштів або майна чи володіння ними, прав на такі кошти або майно, джерела їх походження, місцезнаходження або переміщення;
- набуття, володіння або використання коштів чи іншого майна, одержаних унаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів.

За конструкцією об'єктивної сторони злочин, передбачений ст. 209 КК України, є формальним. Причому злочин у першій, другій та четвертій формах його вчинення є закінченим з моменту фактичного вчинення зазначених дій, а у третій формі – з моменту вчинення дій, спрямованих на вчинення інших дій, зазначених у ч. 1 ст. 209 КК України, тобто відповідальність передбачена не за фактичні дії у вигляді приховування чи маскуванню незаконного походження коштів та майна, одержаних злочинним шляхом, володіння ними, прав на них, джерела їх походження, місцезнаходження, переміщення, а за готування до них чи за замах на їх вчинення.

При кваліфікації дій у виді використання коштів у підприємницькій і фінансово-господарській діяльності виникають труднощі з визначенням моменту, коли злочин вважається закінченим. Необхідно усвідомлювати, що використання зазначених коштів та іншого майна для здійснення підприємницької або іншої господарської діяльності проводиться в певній формі, яка має наслідком встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків, тому момент, коли злочин вважається закінченим, визначається аналогічно до легалізації, вчиненої шляхом вчинення фінансових операцій та інших угод з коштами й іншим майном, здобутим протиправним шляхом.

Місце одержання коштів або іншого майна внаслідок вчинення предикатного діяння (злочину) – на території України чи за її межами – значення не має, оскільки вони можуть бути легалізовані як на Україні, так і за кордоном. Тому при кримінально-правовій оцінці як предикатного діяння, так і легалізації доходів, мають ураховуватися

положення статей 6 - 8 КК України про дію кримінального закону в просторі.

Другу ситуацію за своєю пізнавальною сутністю також можна віднести до простих, оскільки її інформаційну основу становлять формальні положення закону щодо визначення ознак предикатного злочину. Якщо ж такі ознаки відсутні, то виноситься постанова про відмову в порушенні кримінальної справи за ст. 209 КК України.

Третя і четверта ситуації для свого роз'язання потребують більш ретельного дослідження джерел походження злочинних доходів. Відповідно до роз'яснень Пленуму Верховного Суду України, у судову практику запроваджено низку обмежень щодо визначення предмета злочину як необхідної умови кваліфікації дій злочинців за ст. 209 КК України [10]:

- не можуть вважатись одержаними внаслідок вчинення предикатного діяння кошти або інше майно, якими особа не заволоділа (які не отримала) шляхом вчинення злочину, а які вона незаконно утримала, приховала, не передала державі за наявності обов'язку це зробити, а саме: кошти, не сплачені як податки, збори, інші обов'язкові платежі; не повернена чи прихована виручка в іноземній валюті від реалізації на експорт товарів (робіт, послуг) або приховані товари чи інші матеріальні цінності, отримані від такої виручки, оскільки в таких випадках має місце не одержання коштів та іншого майна злочинним шляхом, а незаконне (злочинне) розпорядження ними (якщо право власності на них особа набула законно).

- не повинні визнаватися предметом легалізації також контрабандно ввезені в Україну товари та інші предмети, зазначені в диспозиції ч. 1 ст. 201 КК України, якщо вони були одержані (здобуті) за межами України не злочинним шляхом, а придбані законно, а також кошти, одержані не внаслідок вчинення предикатного діяння, а внаслідок проведення фінансових операцій з використанням банківських рахунків підприємств, які мають ознаки фіктивності.

- не є предметом легалізації кошти або інше майно, одержані унаслідок здійснення службовою особою без письмового узгодження з податковим органом операцій, зазначених у підпунктах 8.6.1 - 8.6.3 п. 8.6 ст.8 Закону України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами" від 21 грудня 2000 р., з активами, що перебувають у податковій заставі й у подальшому використовуються суб'єктом господарювання -

юридичною особою при здійсненні господарської діяльності, оскільки ці активи мають легальне походження.

- не визнаються предметом легалізації кошти (незалежно від їх розміру), одержані як субсидії, субвенції, дотації чи кредити внаслідок надання неправдивої інформації суб'єктами, зазначеними в диспозиції ч. 1 ст. 222 КК України, вказаним у цій нормі Закону кредиторам, хоча з такими коштами надалі і вчинюються діяння, зазначені у ст. 209 КК України, оскільки ці кошти одержані офіційно (легально) і злочин, склад якого передбачений ч. 1 ст. 222 КК України, не містить усіх ознак предикатного діяння, визначеного в п. 1 примітки до ст. 209 КК України.

- предметом цього злочину не можуть виступати ті різновиди майна, вільний обіг яких, згідно з чинним законодавством, заборонений або істотно обмежений, незаконні дії з якими утворюють самостійні склади злочинів і які, відповідно до цього, відмиканню не піддаються (наприклад, зброя, бойові припаси, вибухові речовини, радіоактивні матеріали, наркотичні засоби, психотропні речовини та їх аналоги, отруйні і сильнодіючі речовини). Вчинення угод з такими предметами, як не легалізація, має кваліфікуватись за спеціальними статтями (ст. 263, 265, 307, 322 КК України).

П'ята ситуація виникає в тих випадках, коли у процесі фінансового моніторингу, податкових або аудиторських перевірок, оперативно-розшукових заходів виявляються ознаки сумнівних фінансових операцій, укладених правочинів та інших дій, які можуть свідчити про здійснення легалізації. У цьому разі, як зазначалося раніше, порушити кримінальну справу безпосередньо за ознаками ст. 209 КК України неможливо, а тому під час дослідчої перевірки обов'язково треба з'ясувати, чи мають кошти або інше майно, з якими здійснено дії щодо легалізації, кримінальну природу походження, чи отримані вони унаслідок вчинення злочину, котрий за чинним законодавством віднесено до розряду предикатних.

Ідеться про паралельну процедуру встановлення як обставин легалізації, так і предикатного злочину. Якщо такі обставини будуть з'ясовані, то вони є підставами для порушення кримінальної справи спочатку за предикатним злочином, а потім безпосередньо щодо самої легалізації. До того ж не треба виключати і можливість настання негативних наслідків, тобто під час дослідчої перевірки не будуть виявлені джерела злочинного походження коштів чи іншого майна, з

якими проведені операції з легалізації і відповідно до цього порушено кримінальної справи а ні за предикатним злочином, а ні з легалізації не буде. На цю обставину звертає увагу В.В. Лисенко, зазначаючи, що нерідко проведеними оперативно-розшуковими заходами неможливо встановити обставини вчинення предикатного злочину, тоді як формально всі наявні ознаки свідчать про легалізацію (відмивання) коштів злочинного походження [11, с. 65].

Використана література:

1. Розслідування злочинів у сфері господарської діяльності: окремі криміналістичні методики: монографія / [В. Ю. Шепітько, В. О. Конова-лова, В.А. Журавель та ін.]. - Х., 2006.
2. Танасевич В.Г. Проблемы выявления хищений социалистического имущества / В. Г. Танасевич, И. Л. Шрага, Я. В. Орлов // Вопросы борьбы с преступностью. - М., 1975. - Вып. 23.
3. Задорожний О.С. Криміналістична характеристика ухилень від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів та основні положення їх розслідування: дис. канд. юрид. наук: 12.00.09 "Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза" / Задорожний Олександр Степанович. - Х., 2005.
4. Журавель В.А. Розслідування легалізації (вщмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: [наук.-практ. посіб.] / Журавель В. А. - Х., 2005.
5. Протидія економічній злочинності / [П. І. Орлов, А. Ф. Волобуєв, І. М. Осика та ін.]. - Х., 2004.
6. Пахомов Ю.М. Національні економіки в глобальному конкурентному середовищі / [Пахомов Ю.М., Лук'яненко Д.Г., Губський Б.В.]; [відп. ред. Савчук В.С.]. - К., 1997.
7. Молчанова Т. Протидействие отмыванию денег: украинско-российский опыт: [монография] / [Молчанова Т., Некрасов В., Корсун С., Усатый Г.]. - К., 2007.
8. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України - [3-тє вид., переробл. та допов.] / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. - К., 2005.
9. Кудрявцев В.Н. Объективная сторона преступления / Кудрявцев В.Н. - М., 1960.
10. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 квіт. 2005 р. № 5 "Про практику застосування законодавства про кримінальну відпові-

дальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом" // Вісник Верховного Суду України. – 2005. – № 5 (57).

11. Лисенко В.В. Легалізація (відмивання) грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом. Особливості початкового етапу розслідування / В.В. Лисенко // Прокуратура. Людина. Держава. – 2005. – № 2 (44).